

Ressenyes

F. GONZÁLEZ MUÑOZ, *Aristóteles. Poética. Περὶ ποιητικῆς*, A Coruña 2007.

Aristòtil anostrat al gallec suposa en si mateix una fita per celebrar, però aquestes ratlles volen també mostrar l'interès intrínsec d'aquest volum. L'autor, Fernando González Muñoz, professor titular de la Universidade da Coruña, és un llatinista de qui coneixiem una abundosa obra de recerca centrada en la llatinitat tardana a la península Ibèrica, amb un vessant destacat pel que fa a les relacions entre la cultura literària cristiana i la islàmica. Llibres precedents ens havien fornint traduccions de la poesia bucòlica llatina (Santiago de Compostela, 1993), de la *Cronica Gothorum pseudo-isidoriana* (Noia, 2000) i de les lletres d'al-Hasimi i al-Kindi (A Coruña, 2005), sengles i correlatius monuments de la polèmica i el diàleg entre cristianisme i islamisme. Aquesta continuada i variada dedicació a la traducció, tant al gallec com al castellà, honora l'autor, l'expertesa del qual queda de bell nou avalada per la publicació que comentem.

L'obra és en realitat una segona edició d'un original aparegut el 1999, i que l'autor ha millorat en diversos aspectes, que van des de la revisió d'alguns passatges fins a l'addició de les notes a peu de plana per tal de fer-les més entenedores i còmodes de llegir. La utilitat d'aquesta *Poètica* és sense cap de dubte la possibilitat de confrontar la traducció i les notes amb el text grec. Tot i la imprescindible advertència (p. 59) que l'autor segueix l'edició de Kassel a OCT, hom troba a faltar un mínim aparat crític, talment el de la mateixa edició oxoniense, que indiqui al lector els problemes textuals més significatius. En alguns casos (p. 167, n. 180; p. 169, n. 183; p. 189, n. 218) s'ha recorregut a la nota a peu de plana per

tal de donar aquestes indicacions, però el resultat continua essent molt millorable. Una segona mancança és la d'un índex de termes. Poques vegades un text de relativa brevetat ha estat objecte d'una discussió tan polifònica com ho és la *Poètica* –n'hi ha prou de pensar amb el concepte de *mimesi*–, raó per la qual l'índex esdevé d'una importància que no cal subratllar. Totes dues mancances eren i són de fàcil remei, i fóra bo que l'entesa entre autor i editor les resolgués temps a venir.

El llibre és llegidor i l'edició prou acurada. La traducció mereix l'elogi per la seua literalitat i agilitat. De la qualitat de la llengua emprada són altres persones les qui s'han de pronunciar. Tanmateix, són de remarcar tant la sintaxi –l'ús general, per exemple, de l'infinitiu conjugat– com la selecció lèxica, amb termes que denoten el bon ús de la llengua per part de l'autor, com ara *alicerce* (p. 103) o *abraiante* (p. 115). Pel que fa al grec, hagués calgut només buscar la manera per transliterar correctament *ῥαψωδός* (p. 14). Les errades del text no passen de l'excepció (*σύνδεμος*, p. 168).

La introducció a l'obra, extensa i ben articulada, avança la pertinència i solvència de l'autor en tractar una temàtica complexa, que abasta les respectives problemàtiques de la creació literària i la representació dramàtica a la Grècia antiga, a més de la recepció de la literatura grega i la relació entre poètica, filosofia i teoria de la comunicació. Aquest domini de la matèria no només facilita la tasca traductora, sinó també, ara mitjançant les notes al text, l'esforç interpretatiu que ha de fer el lector en enfrontar-se a uns gèneres, autors i obres tan llunyans en el temps i en la nostra visió actual de la tragèdia i el conjunt de la poesia. Així, per exemple, González fa una observació molt oportuna sobre la perspectiva amb què Aristòtil es refereix a la comèdia (p. 111, n. 81).

L'apartat bibliogràfic que tanca la introducció és selectiu i suficient. Potser hagués estat adient d'incloure l'influent obra de G.E. Lessing *Laocoont o sobre les fronteres de pintura i poesia* (1766),¹ tan determinant durant segles dins la recepció de la teoria de la mimesi. Sobta més l'omissió de la traducció d'A. López Eire,² a la qual caldria afegir les seues nombroses i importants contribucions

¹ N'hi ha una bona edició bilingüe a càrrec d'E. Barjau, *G. E. Lessing. Laocoonte*, Madrid, Tecnos, 1990, que reemplaça l'antiga i meritòria traducció a Editora Nacional, 1977.

² A. López Eire, *Aristóteles. Poética*, Madrid, 2002.

a l'obra de l'estagirita, cap de les quals no és citada.³ Entre les obligacions de l'especialista en filologia llatina no figura el coneixement exhaustiu d'una producció tan abundosa com la dels estudis aristotèlics i relatius a la literatura grega antiga en general, però la complicitat d'algun(a) dels magnífics hel·lenistes de la universitat gallega hauria cobert aquest aspecte amb la competència deguda. Treballs com el de Fowler a propòsit del període,⁴ o el de Suárez de la Torre sobre el trànsit de l'iambe a la comèdia,⁵ són de citació més que adient.

El comentari, reduït a les notes, reïx a presentar el text d'una manera entenedora. Certament, l'autor no entra a discutir aspectes com ara, per posar-ne un parell d'exemples, el de la perspectiva aristotèlica de l'espectacle, tan allunyada de la contemporània (p. 101), o el de la configuració dels cànons literaris amb l'oposició entre l'aristotelisme i la posició tant de la poesia alexandrina com de certa poesia d'època imperial (pàg. 1). I el mateix val a dir de la traducció, de la qual ja hem elogiat el caire desimbolt i acurat alhora. Tan sols hi ha una secció (pp. 167-177) on la precisió d'alguns termes de l'original no es veu prou reflectida a la traducció. Així, el 'destino' de la p. 171 que tradueix el *touvtw* grec sembla amfibològic, com si admetés també nocions locals a règims dependents de verbs de moviment i similars, mentre que 'interés' resultaria molt més clar. I a la p. 173 'extraños' com a traducció de *e{teroi* tampoc no fa tant de sentit com un 'outros falantes', on s'inclourien els de la pròpia varietat lingüística.

Ens congratulem, per tant, no només de l'aparició d'aquesta edició bilingüe que tant de profit ha de fer a la cultura gallega i

³ A. López Eire, «Belleza, unidad y poesía en la Poética de Aristóteles», in J. A. Bartol *et al.*, (edd.), *Estudios filológicos de homenaje a E. De Bustos Tovar II*, Salamanca, 1992, pp. 511-518; «La poética aristotélica vista desde la poética moderna», in M. A. Marcos Casquero (coord.), *Estudios de tradición clásica y humanística*, León, 1993, pp. 105-121; «Reflexiones sobre la Poética de Aristóteles», *Lexis* 19 (2001), pp. 219-244; «La poética de prepoética: la poética aristotélica», in J.A. Sánchez Marín & M. N. Muñoz Martín (edd.), *Retórica, poética y géneros literarios*, Granada, 2004, pp. 11-38; «De la Poética de Aristóteles a la poética moderna», in E. Suárez de la Torre (ed.), *Teoría y práctica de la composición poética en el mundo antiguo y su pervivencia*, Valladolid, 2007, pp. 155-246.

⁴ R. L. Fowler, «Aristotle On the Period (*Rh.* 3.9)», *CQ* 32 (1982), pp. 89-99.

⁵ E. Suárez de la Torre, «Hiponacte cómico», *Em* 55 (1987), pp. 113-140.

portuguesa, ans també de la utilitat intrínseca de l'obra, que no ha de faltar a les biblioteques de tots els estudiosos de la teoria de la poètica.— JORDI REDONDO. *Universitat de València*.